

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitalslag 1964.

Organisasjonsmessig oversikt.

Også i år kan meldes om framgang, såvel når det gjelder småfeholdet i det hele, som medlemstall i organisasjonen. Særlig saueholdet seiler i god medvind som den næring som har lettest for å tilpasse seg den utvikling vi er inne i. Geiteholdet synes å ha stabilisert seg - ja det viser til og med en forsiktig økning, særlig i strök hvor fellessetrene har kommet i sving. Økningen i medlemstallet fordeler seg stort sett jevnt på laga med Nord Fron, Lesja, V. Slidre, Etnedal, Ringebu og Lom som de fremste.

Lags- og medlemstallet for siste 10 års bolken ser slik ut:

1955	31 lag	1645 medlemmer
1956	30 "	1484 "
1957	31 "	1685 "
1958	30 "	1388 "
1959	33 "	1464 "
1960	32 "	1409 "
1961	31 "	1568 "
1962	32 "	1802 "
1963	33 "	2063 "
1964	32 "	2169 "

På slutten av året ble dessuten stiftet lag i Øystre Slidre med 31 medlemmer og i Heidal med 11 medlemmer som tegnet seg på stiftelsesmötet. For begge lagas vedkommende reknes med et betydelig högere medlemstall når arbeidet kommer igang for alvor. De nærmeste organisasjonsmessige oppgaver er nå å få lag i Sel og Sör Aurdal og vidre utbygging av arbeidet i Nord Aurdal. Arbeidet med dette er tatt opp.

Lokallaga og arbeidet der.

Særlig når det gjelder saueholdet er det rikelig med problemer som kan löses på det lokale plan, og som resulterer i en intens lagsvirksomhet. Hovedoppgavene ligger fortsatt på det rent avlsmessige område, og spesielt en vidre utbygging av vøreholdet, og som etter hvert har resultert i en samling av gode avlsværer som aldri för her i fylket. Den stadig ökende tilslutning til sauekontrollen forteller noe om det samme. Tallet på kontrollerte sauer var i 1960 1466 dyr, 1961 2429 dyr, 1962 3364 dyr og i 1963

5134 dyr. En liknende ökning rekner vi med for 1964 når tallene foreligger. Det store arbeidet som nedlegges for småfesjåa gjennom god tilretteleggelse, bedre utstillingsplasser, arrangering av tevlinger og demonstrasjoner, oppsetting av gavepremier m.v. forteller også atskillig om det samme.

Arbeidet med klyppekontroll av utstillingsværer og kontroll med handyrloven er også viktige spørsmål hvor det nedlegges et stort arbeid. Også når det gjelder geit står avlsspørsmålene i forgrunnen, særlig da ved arbeidet med fellessetrene, som viser fortsatt framgang. Nye fellessetrer er kommet i gang i Nord Fron og Vågå ved sia av at arbeidet med reising av nye setrer er i god gjenge i en rekke andre bygder. Rovdyrplagen er til stadighet småfeholdets store problem. Særlig slo rovdyra hardt til i Skjåk og Lomsfjella hvor jerveåtakene de to siste åra er de verste i fylket til nå, og krever ekstra tiltak såvel lokalt som på fylkes- og landsplanet. I det store og hele er det fortsatt reven som beskatter saueholdet sterkest og fölgelig engasjerer laga mest med tiltak som ekstra skottpremie, premiering av reveiegere m.v. Gaupa krever til stadighet sine offer, uten at den allikevel har gjort så store innhugg som enkelte år tidligere. Den stadig auken- de trafikk i fjell og utmark skaper stadig større problemer for småfeholdet. Först og fremst gjelder det löshundene. Men også ulempene ved den tidlige småviltjakt blir stadig mer fölsomme. Det samme gjelder plagen med de tobente rovdyra. Av tiltak laga går inn for ^{for} böte på verste skadene er utvidet båndtvang for hund, senere småviltjakt, premiering for pågripelse av tiuvslaktere og en bedre vakttjeneste i fjell og utmark. Det siste i samarbeid med andre utmarksinteresser.

Den organiserte innsanlinga av salgsulla bygd for bygd auker fra år til år. Når laga samler fra 4-5000 kg til 14-15000 kg, er det innlysende at det har stor kvalitetsmessig betydning ved siden av at godtgjörelsen på 10 öre pr. kg betyr atskillig for selve lagsarbeidet. I nær tilknytning til dette er anskaffelse av tidsmessig klyppeutstyr, faste klyppere, organisert utöyvask og vaksinasjon mot pulpanyresjukan, registrering av årsakene til lannedaue m.v. Laget i Fåvang förer stadig an når det gjelder den organiserte livdyromsetning. Lagets livdyrkontor utförer her et verdifullt arbeid gjennom særskilt lannekåring og en solid serviceordning med sikte på å skaffe kjøperne gode informasjoner.

Det faglige opplysningsarbeid har fortsatt en brei plass, og det utføres årligårs en verdifull faglig innsats gjennom kurser av kortere og lengere varighet, demonstrasjoner, studiearbeid, foredrags- og filmkvelder, småskrifter m.v.

Snåfeholdets stilling.

Oversikt over sau- og geitetallet i Oppland og i landet.

År	Oppland		Landet	
	Sau	Geit	Sau	Geit
1939	79 135	28 555	1 743 800	248 900
1949	114 666	25 074	1 735 600	146 600
1959	108 971	17 429	1 806 000	100 900
1960	104 837	15 897	1 842 100	101 400
1961	112 110	15 629	1 853 000	102 000
1962	115 833	15 908	1 864 239	98 955
1963	127 437	16 704	1 881 234	100 600
1964	134 812	17 090	1 940 469	111 191

Tellingene etter 1959 er representative, men gir allikevel klar beskjed om den sterke framgangen i sauetallet de siste 2-3 åra, og om mer beskjeden framgang i geitetallet samme tia.

Geitetallet har holdt seg mest stabilt i Valdres og forövrig i de bygdene hvor arbeidet med fellessetrene er i god gjenge. Den betydelige oppgangen i sauetallet skriver seg först og fremst fraat flere og flere satser ner på ensidig sauehold. Det gjelder særlig i tilfeller hvor det nå gjöres ett eller annet med driftsbygningene.

Onsetningen av produkter fra snåfeholdet har ikke bydd på problemer. Særlig gjelder dette sauekjött og ull hvor onsetningen går greitt unna, og hvor jordbruksavtalens priser er holdt. Når det gjelder geitost som det også har vært för lite av de siste åra, ble det i året meldt fra om at det var visse problemer med onsetningen av den ekte geitost. Dette gir grunn til å gå sterkere inn for en allsidigere anvendelse av geitmelka og ner propaganda for ekte geitost. Ikke minst har det bud til snåfeholderne selv om å bruke sine egne produkter.

Ny jordbruksavtale for tia 1. juli 1964 - 30. juni 1966 ble inngått etter nemndsavgjörelse om storleiken på belöpet. For produktene

fra saueholdet ble det et tillegg på ullprisen på kr. 1,50 første året og ytterligere 50 öre det andre. For sauekjött ble tillegget 10 öre første året og ytterligere 30 öre det andre. Geitmjölkprisen følger prisen på kumjök som fikk et tillegg på 5,5 öre pr. liter første året og ytterligere 2,5 öre det andre. Det synes å herske enighet om at saueholdet denne gangen gikk relativt godt ut av oppgjöret i sammenlikning med andre produksjonsgreiner. Særlig gjelder dette de bruka som har satset ensidig på sauehold som nå får fordeler ved onlegginga av driftstilskottet på mjölka. Gjennom en særskilt protokolltilførsel ble det bestemt at spørsmålet om en trygdeordning for tap på beite nå skal utredes offentlig. Meieriorganisasjonene viser fortsatt stor interesse for utbygging av geiteholdet ved sin löyving på kr. 300 000 til utbyggingstiltak. Ett av tiltakene har vært bukkekjestasjonen i Fåvang hvor det siste året ble oppdrettet 42 bukkekje av beste avstamning i fellesskap. De fleste av kjea ble kåret og stambokført og spredt utover hele landet ca. 6 mndr. gamle.

Midlene fra melkeorganisasjonene brukes dessuten som tilskott til fellesetre ved siden av statstilskottet. I Oppland kom 2 nye fellestiltak i drift i året, nemlig anlegg nr. 2 såvel i Vågå som Nord Fron. Ellers er alt klart for å sette i gang i Vestre Slidre, Dovre og Nord Aurdal. Tiltaket har gått godt framover de senere år, og kan nå sies å ha "gått seg til" for alvor. Snåfeholdets største oppgave idag er utvilsomt å finne fram til praktiske former for å få gjort nytte av vårt beste hjelpemiddel i avlsarbeidet: avkongsgranskinga også i småfeholdet. Fylkeslaget mener det haster med å få satt denne saken ut i livet og har i sakens anledning sendt henstilling om at spørsmålet må bli offentlig utredet. Gjennomføringa forutsetter et nært samarbeid når det gjelder omsetningsorganisasjonene m.h.t. til slaktekvalitet m.v.

I følge Jordbrukets totalbudsjett representerte produktene fra saueholdet et belöp på ca. 155 mill. kr. hvorav 52 mill. på ull. For geiteholdet var melkeinntektene berekna til ca. 29 mill. kr. og övrige inntekter til vel 5 mill. I alt inntekter fra småfeholdet ca. 200 mill. kr., eller ca. 6 % av jordbrukets produksjonsinntekter.

De viktigste tall fra småfekonrollen i fylket 1963:

Lag	Buiska- per	Års- geiter	Pr. årsgeit			F.e. pr. årsgeit	
			Kg mjölk	% feitt	Kg mjölke- fett	Kr.fôr	Ialt
11	107	1986,5	451	3,74	16,9	140	414

Sau.

Rase	Antall vinter- fôra søyer	Søye- vekt kg	Årsull- pr. søye kg.	Gagnslan pr. nor- søye	Lamme- vekt kg.	Lamme- vekt pr. nor- søye kg.
Dalasaue	2423	80	4,4	1,78	42	72
Sjeviot	273	67	4,-	1,68	36	61
Spelsau	404	57	3,1	1,74	35	61
Rygjasau	381	75	4,1	1,65	41	68
Blandingssau	128	65	3,8	1,73	38	65

Småfeholdet blir til hver tid gitt større plass når det gjelder forsøk og forskning, noe det er all grunn til å hilse med tilfredshet. På den annen side er det atskillig å ta igjen i forhold til andre husdyr, så det er all grunn til fortsatt å ofre dette arbeid stigende oppmerksomhet.

Fylkeslagets arbeid.

Styret har i året bestått av: Hans M. Hjelstuen, Fåvang, formann, Hans Bruheim, Skjåk, nestformann, Gunnar Stuve jr., Biri, Hans Östlien, Kolbu og Ola Riste, V. Slidre, med fylkesagronom Olav Moen som sekretær. Arbeidsutvalget har bestått av Hjelstuen, Bruheim, Stuve og Moen.

Faglig opplysningsarbeid.

Demonstrasjonsdag i geitehold ble holdt hos Johs. Björke, Hundorp, som velvilligst stilte nyinnredt geitefjøs til disposisjon. Tilslutningen var meget god - 80 deltakere fra ymse bygder i Gudbrandsdalen. Kurset ble i formannens og sekretærens fravær ledet av herredsaagronom Roböle assistert av herredsaagronom Kvitrud som talte om fôring n.v. og Johs. Björke som talte om ymse driftsspørsmål.

Demonstrasjonsdag i driftespørsmål

ble arrangert i samarbeid med Ramshytta gjæterlag i Ringebu hvor forskingsassistent Selsjord og herredsaagronom Kvitrud orienterte om ymse beitespørsmål. En yrkestevling om driftespørsmål ble vunnet av Ole Rudi, Ringebu. Også her var tilslutningen meget god, idet deltakerantallet gikk over 200.

Kurs i opplæring av buhund ble holdt i Ringebu. Her møtte 40 deltagere fra hele fylket, og interessen var meget stor. Etter planen skal tiltaket fortsette med praktiske prøver og sertifisering av hunder m.v.

Demonstrasjonsdag i omsetningsspørsmål ble arrangert på Otta slakteri. Deltakerantallet var her 125. De ymse avdelingene ved slakteriet ble demonstrert, og bestyrerne Andersen og Ulvolden orienterte om aktuelle omsetningsspørsmål.

En større demonstrasjonsdag i geitehold ble planlagt på Åstdalen felleseter i Ringebu i samarbeid med Oppland Bonde- og Småbrukarlag. Etter at det var nedlagt et stort forhåndsarbeid, måtte dessverre tiltaket avlyses i siste øyeblikk da det ble nedlagt kjøreforbud for vegen Ringebu - Atna.

Av større kurser forøvrig skal nevnes 1 månedskurs i sauavl som Klones jordbruksskole arrangerte i samarbeid med fylkesarbeidsnemnda og med støtte fra arbeidsløsetrygdmidler. Hovedlærer var sivilagr. Knut Snerle. Ellers deltok skolens lærere, amanuensis Nedkvitne og fylkesagronom Moen.

Friundervisningen på Ö. Toten arrangerte et 8 dagers kurs i sauhold i Kolbu med stor deltakelse. Lærere var veterinær Hörthe og fylkesagronom Moen. Den siste har dessuten holdt en rekke dagkurser, demonstrasjoner og foredrags- og filmkvelder i laga omkring i fylket.

Interessen for alle faglige tiltak har vært meget god og deltakelsen meget tilfredsstillende.

Rovdyrplagen.

Selv etter 2 jervefall holdt jerveåtake i Skjåkfjella fram med uforminsket styrke også i 1964. Sauene som beitet i Bråtådalen måtte tas heim allerede i august, men da var allerede stor skade skjedd. Deretter søkte udyra nye jaktmarker, og turen kom deretter

til Böverdalen, Leirungdalen og Bygdintraktene hvorfra det også foreligger oppgaver over betydelige tap. Da to års herjinger i Skjåkfjella har slikt omfang at det for mange må betegnes som en katastrofe, ble det søkt kontakt med Landbruksdepartementet om mulig erstatning for de mest utsatte. Departementet viste forståelse for situasjon, og det ble deretter foretatt registrering for de mest utsatte steder i Lom og Skjåk som grunnlag for søknad om erstatning. For 1963 og 1964 ble det av 2717 slepte dyr borte 413 - en tapsprosent på 15,2. For de mest utsatte lå tapsprosenten på omlag 30. I samarbeid med tamreinselskapet og fjellstyret i Vågå ble vidretatt opp arbeid for å få kommuner, fjellstyrer, tamreinselskaper og andre til å bevilge tilskottpremie på jerv felt innen et større onråde med sikte på å få premien opp i 4-5000 kr. Onrådet dekker Nord Gudbrandsdal, övre Valdres og visse vestlandskommuner. Tiltaket vinner stor tilslutning, og det er på det rene at målet vil bli nådd når det gjelder skottpremien. Det er også på andre måter søkt å få effektivisert jakten gjennom tilveiebringelse av effektivt utstyr og veiledning on jakt, sendt søknad om dispensasjon for forbudet on saksefangst n.v.

Av andre rovdyrspørsmål det har vært arbeidet med er spørsmål on fritakelse av vilttrygdavgift ved jakt på rev, innskjerping og utviding av bandtvang for hund, skottpremie på gaupe n.v.

Tiltak i sanband med Gjøviknarken.

Markenskomiteen gikk denne gangen inn for at markensuken skulle stå i saueholdets tegn, og såvel fylkeslaget som landbruksselskapet var behjelpelige med å lage opplegget. De viktigste tiltakene var

Oppførelse av et moderne sauehus - for anledningen "befolket" med representanter for følgende 7 saueraser, spelsau, sjeviot, dala, rygja, oksforddown, suffolk og merino (Rambouillet).

Utstilling av prøver av ull og produkter av norsk ull.

Koftekonkurranse med premiering av de beste. Konkurransen sanlet meget stor deltakelse fra hele fylket, og förstepremiene tilfalt:

Herrekofter: Gullborg Kristoffersen, Hundorp.

Danekofter: Ruth Grönning, Redalen.

Barnekofter: Kristine Fossunstuen, Redalen.

Fylkesmesterskap i sauklypping som også samlet stor deltakelse fra hele fylket. Fylkesmestrene ble

Håndmaskin	Andreas Fagerlund, Kolbu.
Stor maskin	Ole Brendlökken, Tretten.
Saks	Helge Fagerlund, Kolbu.

Gudbrandsdal Husflidsskolé demonstrerte karding, spinning, veving, toppeknyttning m.v.

Hed-Opp slakteri og husstellkonsulent Gjertrud Vibe holdt en rekke demonstrasjoner i bruk av sauekjött.

Sauholdernes æresgjest ved marken var Guro Kunnan, Skjåk, som i flere år har vært fylkesnester i sau i 4-H. Hun ble kåret som vår første ullprinsesse og var for anledningen utstyrt med en omfattende garderobe av norsk ull. Her var Röros Tweed sterkest representert, og tilkommer utvilsomt hovedæren for tiltaket kunne realiseres.

Flere av postene kom med i Fjernsynets "På direkten", og hele tiltaket bidro til å lage blest omkring saueholdet på en måte som saueholderne har all grunn til å være tilfreds med.

Registrering av årsakene til lannedaue.

Det foreligger nå resultater for 4 år av de 5 åra dette arbeidet skulle pågå, og hovedresultatene for de 4 åra går fram av tabellene nedenfor:

	1960	1961	1962	1963
Antall morsøyer	424	481	469	414
Lev. fødte lan pr. morsøye	1,70	1,72	1,66	1,68
Lan daua i fosterstadiet eller etter fødsel	99	105	69	57
Tapte lan i % av fullgatte	13,5	12,3	8,7	8,-

Lanmetapene fordeler seg prosentvis slik på hovedgruppene:

	1960	1961	1962	1963
Daua omkring fødsel	44,4 %	45,4 %	50,7 %	49,1 %
Borte på beite	14,2 "	26,9 "	21,7 "	29,8 "
Sjukdom og forgiftning	35,4 "	22,7 "	23,2 "	19,3 "
Uhell m.v.	6,- "	4,9 "	4,4 "	1,8 "

Registreringa har vært til meget god hjelp for rettleiingsarbeidet, og bör utvilsomt holde frem i en eller annen form.

Ull-leveransen.

Franlegget om faste innleveringstider for ull fra ynse bygder, som ble utarbeidet i samarbeid med Gudbrandsdal slakteri, er satt ut i livet, og er funnet å virke som tiltenkt.

Lannekåringa.

I likhet med tidligere har det vært høve til å vise lam for kåring ved alle sjå i fylket. I Fåvang arrangerer livdyrkontoret der et særskilt kåringssjå som et ledd i kontorets kjøpeservise. Ved dette kåringssjået ble det vist 369 lam hvorav 183 ble kåret, og ved de andre sjåa i fylket ble vist 142 lam hvorav 51 ble kåret.

Småfesjåa.

Etter anmodning fra fylkeslaget satte Gudbrandsdal ysteriforening opp gavepremier til alle geitesjå våren 1964.

Fylkeslagets vandreprenie for årets beste lansøye ble tildelt Leif E. Ronsås for rygjasøya Veslenöy (64 poeng).

En anmodning fra fylkeslaget til fylkets aviser om å sette opp gavepremier ved småfesjåa, resulterte i at flere premier ble oppsatt.

Prenie for organisasjonsmessig innsats ble på årsmötet tildelt Dovre sau- og geitalslag.

Fylkeslagets diplom ble på årsmötet tildelt Ola Grihamar, Vang, for fortjenestefull innsats for saueholdet i Vang, og til Per Lindsheim på 60 årsdagen for fortjenestefullt arbeid for småfeholdet.

I anledning av at Finske Fåravlforening la sin Norgesutferd gjennom Gudbrandsdalen, ble ruten ordnet slik at de fikk se glimt av småfeholdet i dalen på turen. Ved turens avslutning var Hed-Opp slakteri verter ved en tilstelning på Maihaugen hvor det ble servert ekte dölakost.

Felles ettersankingsdag for sau.

Styret har dröftet spørsmålet, og besluttet å henstille til laga å forsöke å slå et slag for denne saken ved aktivisering av H.V., idrettslag, ungdomslag og andre. Dessverre förte ikke dette til noe resultat i år. Men arbeidet med saken bör utvilsomt fortsette.

Årsmötet 1964 ble holdt på Grindaheim Hotell med sau- og geitalslaga i Vang som utmerkede arrangörer. Foredragsholdere ved årsmötet var Dosent Aandahl som snakket om sterilitetsproblemer i småfeholdet, og lærer Övrebö som snakket om rovdyrplagen.

Landslagets årsmöte.

Fylkeslagets utsendinger til landsmötet i Oppdal var Hans M. Hjelstuen, Tore Kuppen og Olav Moen.

Presseneldinger.

Meldinger om arbeid i styre og sekretariat og om saker av spesiell interesse er sendt fylkets aviser i et antall av 15.

Rundskriv.

28 rundskriv av faglig og organisasjonsmessig art er sendt laga i året.

Brevbok og journal viser 919 sendte og 169 innkomne brev.

Styret og arbeidsutvalget har tilsammen hatt 4 möter i året og behandlet 47 saker.

Styret vil takke Norsk Sau- og Geitalslag for godt samarbeid og for stönad og hjelp i året. Likeledes Oppland landbrukselskap som fortsatt har gitt stönad til kursvirksomheten og til slakteriene og meieriorganisasjonene for den forståelse vi alltid har mött der.

Vi takker lokallaga og tillitsmennene i disse for godt arbeid, pressen for all velvilje og ellers alle som på ymse måter har støttet arbeidet vårt.

Skjåk, 30. januar 1965.

Hans M. Hjelstuen (sign.)

Hans Bruheim (sign.)

Hans Östlien (sign.)

Gunnar Stuve jr. (sign.)

Ola Riste (sign.)

Ola Moen (sign.)